

Balbino segue na aldea pero xa non é un ninguén

A Asociación de Escritores homenaxeou a Neira Vilas nas ribeiras do Ulla

♦ A. EIRÉ

Esta vez o E que a Asociación de Escritores lle entregou a Neira Vilas non só era un E de escritor, senón que, como dixo o homenaxeado, tamén era o E de emigrante. Tampouco era o peche dun ciclo, senón "un empuxón para o futuro", como afirmou o vicepresidente da entidade organizadora Carlos Mella. E nas insulas de Gres, e nas Cruces, déronse cita escritores, pero tamén vicinios que non só se ollaban reflexados nos escritos de Neira Vilas senón tamén na súa persoa.

Balbino voltaba da emigración 43 anos despois, feito petrúcio de setenta anos. Non vivía en haiga, nen falaba castrapo. Non era un gañador e tampouco un fracasado como o proba que voltase. Balbino traía recordos, vivencias compartidas. Lembranzas a esgalla e traballo arreo. Balbino viña con toda unha vida escrita na alma e en papel de libro, desde cando era "un ninguén". E Balbino era recoñecido, admirado, loubado polos seus vicinios e autoridades e polos seus colegas escritores. Non sabíamos nada de Balbino desde aquelas, aínda que son as andadas de rapaz máis relatadas.

Ou iso pensabamos. Se cadra non é así nen estaba ali Balbino. Porque Neira Vilas afirma que el non é un emigrante retornado, que el sempre viviu na Galiza, "para seguir sendo, para non esluir, para non perderme. Cando voltei, trouxen o corpo, a alma seguía aquí". E o corpo andou por Arxentina e por Cuba con Galiza como "bandeira ergueita, a referencia da miña identidade".

E, neste tempo, Neira Vilas contounos historias. A dos nenos labregos e a dos pescadores no Caribe, a dos emigrantes bonaerenses e a dos loitadores cubanos, a dos sindicalistas e a dos aventureiros, a dos homes singulares e a dos galegos comuns. Neira Vilas escribiu para "a miña xente, para o meu povo". Cunha única idea: "ser útil".

Escrebiu en galego pois "non sería quen de utilizar calquer outra lingua. Se escribo é porque o fago en galego". E contáanos as cousas porque "pasaron aquí, pasáronme a min, aínda que tamén lle pasaron a moitos". Xosé Neira, afirma que "eu escriba en galego é tan normal coma para un xilgato o seu cantar, non podería ser doutro xeito". E o xilgato xa non sería xilgato e Neira

Miguel Anxo Fernán Vello, á esquerda, definiu a Neira Vilas como "paradigma de galeguismo e universalidade". A.N.T.

Vilas non sería o Pepe de Gres.

Porque, como aprendera na Arxentina, "hoxe a un escritor non se lle pide orixinalidade, porque xa todo está escrito, senón autenticidade e, claro, o máis auténtico para un galego é a súa lingua, a lingua galega".

Esa autenticidade foi a que o levou no seu discurso, antes de descubrir unha lamela que lle dá seu nome a unha rua na vila de As Cruces, a arremeter con caraxe contra aqueles que fan do galego un "uso de circunstancias, unha pantalla", acusándolos de farsantes e de hipócritas. Tamén recordou, como internacionalista, as "lacras do mundo" e as "mágoas que nos fíten a todos", realizando unha denuncia da explotación e do dominio sobre os homes e sobre os povos. É nos dous únicos temas nos que levanta a voz, el que sempre teima en non significarse, en ser

un vicinio máis, útil para os demais co que sabe facer.

Neira emocionábase aínda máis ao recordar a Anísia Miranda e os 40 anos que levan de vida, espetanzas, traballos e proxectos compartidos, antes de agrollar o Neira Vilas panteista: "sintome dezano, sinto a Gres dentro de min, unicamente son unha faragulla da terra onde nacin e onde me criei". O Neira franciscano que, recordando a José Martí, voltaba ao comezo: "toda a gloria do mundo colle nun gran de millo".

Recoñecimento unánime

Non se estaba a recoñecer unicamente a traxectoria artística de Neira Vilas, "o seu inxente traballo de recuperación da memoria da emigración", senón tamén o ser un "paradigma de galeguismo e da universalidade", como o definira Miguel Anxo

Fernán Vello. Senón que o alcalde das Cruces, o popular Xesus Otero Varela, que preside un concello no que se negan aínda a recoller as actas dos plenos en galego, no que a principal praza leva dous nomes, o do *Generalísimo* e o do Rei Juan Carlos, loubou tamén a traxectoria humana de Neira Vilas: "a mostra máis limpa, o cerne da idea social no campo", dándolle as grazas por "ter a Galiza sempre presente". E na sobremesa o alcalde loubou a Cuba ao presentar ao consúl, e deulle paso, nada remilgado, aos vivas a Cuba e a Fidel.

As xentes de Gres estaban tan emocionadas coma Neira Vilas e Anísia. E sentían a Balbino como seu, e os libros de Neira como propios, e a Pepe coma un vicinio máis. E tamén estivo na homenaxe Xosé Cuiña, "como dezano, como admirador, como rapaz que se sente reflexado en Balbino porque eu tamén andei descalzo". Os parlamentarios do BNG Bieito Lobeira e Pilar García Negro non se quixeron perder o acto máis as xuntanzas, así como concelleiros nacionalistas e socialistas e sindicalistas.

Manuel Riveiro Loureiro puxo de manifesto que os que non estaban foron os da Academia Galega, nen os dos Consello da Cultura e outras institucións que nen sequer quixeron quedar ben mandando un telegrama. E houbos a feito, a esgalla, mesmo de moitos presentes e doutros ausentes que sempre están presentes pero que non van a nengun lado. E estaba unha boa parte do mundo literario e cultural galego, comezando polos anteriores premiados: Bernardino Graña, Manuel María e María Xosé Queizán (Avilés seguramente andaba espaxando nos nubeiros para que non nos mollásemos tanto). Non citaremos a máis ninguén, que sempre queda algún fora e despois venen os enfurruñados, como pasou no xantar.

Para rematar o acto, Mini e Mero, da *Quénla*, servíronnos unha dose pura de emoción até levar aos presentes, ergueitos, a un aplauso de tres minutos e medio. Chegaron tres cantigas. Un romance e uns versos de Neira Vilas e, para rematar, Celso Emilio Ferreiro.

Balbino segue a ser un rapaz da aldea, segue a ser pobre, pero xa non é un ninguén. Bastante da culpa tena o "escreber nun caderno valeirando o corazón". ♦

VÍTOR VAQUEIRO

Se Timor non estivese situado nos lonxícuos territorios dos mares do Sul, que se acostuman definir como paradisíacos —os media posúen unha equipaxe lingüística abondo limitada: pense-se en *emblemático* e outras semellantes— na vicinanza das terras de Papua, onde Stevenson xace para sempre, nos océanos polos que descorteron os colonizadores portugueses con Albuquerque á fronte e o *Endeavour*, ao mando de James Cook, que aseguraba, Cook, que a estatura minguada das mulleres plebeas —non así as aristócratas— das illas de ensóño tiña orixe probábel no pendor amatorio ao que eran afeizoadas en grau exaxerado...

Se Timor non se achase neses mares onde moito máis tarde, de xeito figurado, certamente, Clark Gable, Charles Laughton, Marlon ou Trevor Howard, todos catto, cada quen ao seu xeito, combateron na *Bounty*, procuraron illas (paradisíacas), Pitcairn, por pormos un exemplo, atravesaron milleiros de quilómetros, fixeron, nun acto repetido desde a orixe da Historia, que outros homes sufriran unha morte cruel —como toda outra morte provocada— falecendo de espanto baixo a quilla...

Se Timor se atopase, millas, léguas, quilómetros ao Noroeste de onde, en realidade, se atopa, nas nacións que xeraron a Sinbad o Maruxo, que deixou aventuras que Sheherazade deitaba unha noite após outra no ouvido de Schariar, para gozo de Borges e doutras e doutros...

Se Timor estivese rexido por xeques propietarios de Rolls Royce de ouro que sucaran maxestosamente a 5th Avenue, USA, entón, queridas e queridos, Occidente berraría pola violación dos resultados dun referendo limpo, os paramilitares indonésos serían terroristas, monstros devoradores da liberdade, os independentistas timorenses serían os demócratas, veríamos ollos de fermosas mulleres, ampliados pola tipografía e sublinados polos modernos medios infográficos, ocupando, eses ollos, páxinas e máis páxinas que trouxaran as grandes rotativas e corpos —refírome aos de imprensa— xigantescos que proclamarian liberdade para Timor, freedom for Timor, Freiheit für Timor, en todos os idiomas coñecidos e algun descoñecido, e as bandeiras, as grimpolas do Fretilin ondearían, cotiás, nos fogares deste mundo ao que chamamos libre e veríamos Schwarzkopf, cabeza preta, disposto a avelar unha nova trevoada do deserto que mudase en lilaina a nai de todas as batallas, e voarian *tomahawk*, sen trégua, mais Timor e Kuwait son nomes de fonéticas diferentes dabondo e Alexandre Simão é moi probábel que non posúa carro, canto máis un Rolls Royce. ♦